

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

LAUSUNTO

10.1.2023

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI POTILASASIAVASTAAVISTA JA SOSIAALIASIAVASTAAVISTA SEKÄ VARHAISKASVATUSLAIN 53 §:N MUUTTAMISESTA (HE 300/2022 vp)

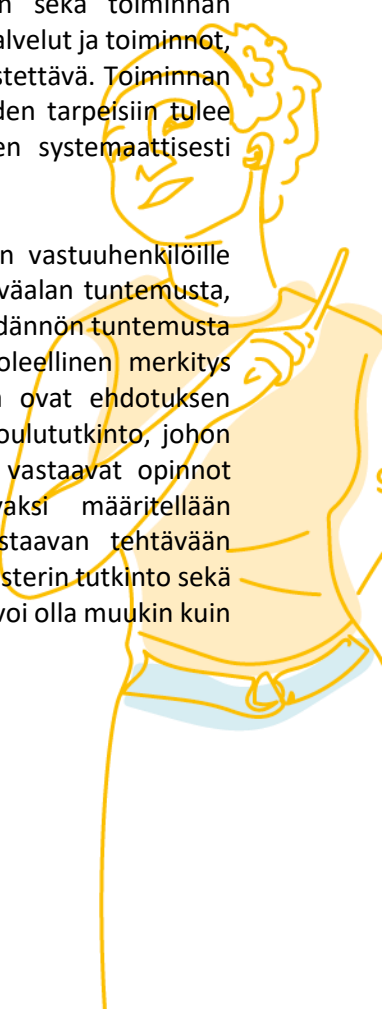
Talentia kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta esittää kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laeiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista sekä varhaiskasvatuslain 53 §:n muuttamisesta. Lausunnossa keskitytään sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen osaamisen varmistamiseen toiminnan laadun ja asiakkaiden oikeuksien kannalta keskeisenä elementtinä.

Sosiaalihuollon laillistetut ammattihenkilöt sosiaaliasiavastaavina varmistavat toiminnan laatua

Talentia kannattaa sukupuolineutraalien nimikkeiden sosiaaliasiavastaava ja potilasasiavastaava käyttöönottoa nykyisten asiamies -nimikkeiden sijaan.

Talentia kantaa huolta sosiaaliasiavastaavien ja potilasasiavastaavien sekä toiminnan vastuuhenkilöiden riittävästä määrästä kun otetaan huomioon ne kaikki palvelut ja toiminnot, joissa on sosiaaliasiavastaavien ja potilasasiavastaavien toiminta on järjestettävä. Toiminnan riittävyttä, saavutettavuutta ja laatua suhteessa asiakkaiden ja potilaiden tarpeisiin tulee hyvinvointialueiden ja muiden laissa mainittujen toiminnan järjestäjien systemaattisesti seurata ja arvioida sekä tarvittaessa kohdentaa siihen lisää resursseja.

Kelpoisuudeksi sosiaaliasiavastaaville, potilasasiavastaaville ja toiminnan vastuuhenkilöille esitetään ylempää korkeakoulututkintoa ja tehtävän edellyttämää tehtäväalan tuntemusta, mikä sosiaaliasiavastaavilla tarkoittaa hyvää sosiaalihuollon ja sen lainsäädännön tuntemusta (6 §). Kuten säännöksen perusteluissa todetaan ammattitaidolla on oleellinen merkitys asiakkaiden oikeusturvan toteutumisessa. Sosiaalivastaavaksi kelpoisia ovat ehdotuksen mukaan yliopistokoulutetut sosiaalityöntekijät, joilla on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat opinnot sosiaalityössä. Ylemmistä ammattikorkeakoulututkinnoista soveltuvaksi määritellään esimerkiksi sosionomi (ylempi AMK) -tutkinto. Muita sosiaaliasiavastaavan tehtävään soveltuvia tutkintoja ovat esityksen mukaan esimerkiksi oikeustieteen maisterin tutkinto sekä yhteiskuntatieteen tai valtiotieteen maisterin tutkinto, joissa pääaineena voi olla muukin kuin sosiaalityö.

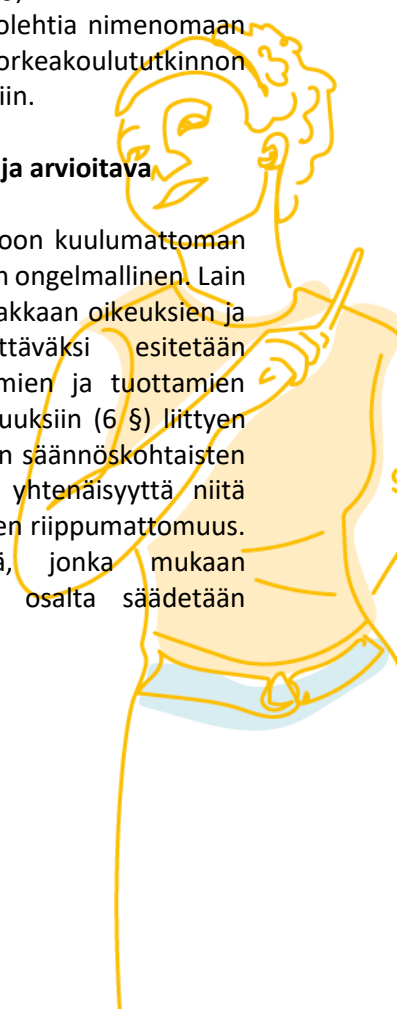
Varhaiskasvatukseen liittyviä tehtäviä hoitavalta sosiaaliasiavastaavalta edellytetään tehtäväalan tuntemusta. Sosiaaliasiavastaavan eikä vastuuhenkilön osalta laissa ei esitetä tai arvioida sitä, miten tehtävissä vaadittava varhaiskasvatusosaaminen ja muu varhaiskasvatuksen tuntemus varmistetaan, jotta palvelun laatu turvataan. Tämä muodostaa riskin palvelun laadulle ja asiakkaiden oikeuksien toteutumiselle.

Vastuuhenkilöltä vaaditaan soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon lisäksi vastuuhenkilön tehtävän tehtäväalan tuntemusta. Mikäli hyvinvointialueen vastuuhenkilö toimii sekä potilasasiavastaavien että sosiaaliasiavastaavien toiminnan vastuuhenkilönä, on hänellä silloin oltava tuntemusta molemmilta aloilta niin, että hän kykenee toimimaan tehtävässään. Talentia korostaa, että tästä on myös käytännössä huolehdittava esimerkeiksi täydennyskoulutuksen avulla. Kannatettavaa on se, että mikäli hyvinvointialue on nimennyt erikseen vastuuhenkilön potilasasiavastaavien toiminnalle ja erikseen sosiaaliasiavastaavien toiminnalle, niin silloin vastuuhenkilöillä tulee olla tehtäväalojensa mukainen asiantuntemus. Perusteltu vaatimus on, että potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien tehtäväalan tuntemukseen tulee sisältyä myös tarvittavaa osaamista erilaisten asiakas- ja potilasryhmien osalta kuten esimerkiksi lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksista ja oikeusturvakeinoista. Asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmista asiakasasiavastaavien ja potilasasiavastaavien tehtäviä ei Talentian käsityksen mukaan tule käytännössä yhdistää.

Talentia painottaa, että vaikka sosiaaliasiavastaavien ei ehdoteta työskentelevän sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä, jolloin heidän valvontaansa ei sovelleta lakia sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015), niin ottaen huomioon lakiesityksessä ehdotetut tehtävät (8 §) sekä tietojen dokumentointi ja rekisteröinti (11 §) on sosiaalihuollon asiakkaiden oikeuksien varmistamisen näkökulmasta välttämätöntä huolehtia nimenomaan sosiaalihuollon asiantuntemusta edustavien sosiaalialan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden rekrytoimisesta sosiaaliasiavastaavien tehtäviin.

Sosiaalihuollon asiakasasiavastaavan synergiaedut varhaiskasvatuksessa selvitettävä ja arvioitava

Talentia totesi jo lakiluonnoksen ollessa lausunnolla, että sosiaalihuoltoon kuulumattoman varhaiskasvatuksen asiakkaiden oikeusturvan osalta esitysluonnos on osin ongelmallinen. Lain soveltamisalaan (1 §) on kirjattu edelleen myös varhaiskasvatuksen asiakkaan oikeuksien ja oikeusturvan edistämistä. Siten hyvinvointialueiden järjestettäväksi esitetään sosiaaliasiavastaavien toiminta myös kuntien ja yksityisten järjestämien ja tuottamien varhaiskasvatuspalvelujen osalta (2 § 1 mom. 5 kohta), jolloin kelpoisuuksiin (6 §) liittyen vaaditaan varhaiskasvatusalan tuntemusta. 2 §:n 1 momentin 5 kohdan säännöskohtaisten perustelujen mukaan näin saavutetaan synergiaetuja ja toiminnan yhtenäisyyttä niitä kuitenkaan tarkemmin erittelemättä sekä turvataan sosiaaliasiavastaavien riippumattomuus. Varhaiskasvatustakiin (53 §) esitetään niin ikään säännöstä, jonka mukaan sosiaaliasiavastaavan toiminnan järjestämisestä varhaiskasvatuksen osalta säädetään potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annetussa laissa.

Huomattava on, että myös esityksen taustalla olevassa sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2020 teettämässä selvityksessä asiamiestoiminnan nykytilasta ja haasteista osa sosiaaliasiamiehistä koki sosiaaliasiamestoiminnan varhaiskasvatuksen asiakkaiden kanssa vieraana (Selvitys sosiaali- ja potilasasiamestoiminnasta: Asiamestoiminnan tausta, nykytila ja tulevaisuus. Tuomas Kumpula. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:13, s. 41).

Talentia edellyttää, että lain voimaantulon jälkeen tulee erikseen seurata ja arvioida varhaiskasvatuksen tehtävien hoitamista sekä mainittuja synergiaetuja osana sosiaaliasiavastaavien ja toiminnan vastuuhenkilöiden tehtäviä. Mikäli tehtäviä ei ole mahdollista hoitaa laissa tarkoitetulla tavalla, niin silloin on kehitettävä erilliskäsittely varhaiskasvatukseen.

SOSIAALIALAN KORKEAKOULUTETTUIEN AMMATTIJÄRJESTÖ TALENTIA RY

Jenni Karsio
puheenjohtaja

Jaana Manssila
erityisasiantuntija

Lisätietoja:
Jaana Manssila
jaana.manssila@talentia.fi
045 7881 3880

